

ARKIV

DERES REF.

DERES DATO

VÅR REF.
93/03889/ JSS
Ark. A-70VÅR DATO
28 FEB. 1995Universitetet i Oslo
IAKN
Frederiks gate 3
0164 Oslo

INSTITUTT FOR ARKEOLOGI KUNSTHISTORIE OG NUMISMATIKK	
Universitetet i Oslo	
Saksb.:	JHL
Ark.:	02 MAR 1995
Saksnr.:	95/1695 - 001

**NORE KIRKE - NORE OG UVDAL KOMMUNE
TRASÈ FRA TEKNISK ROM TIL KIRKE.**

Det vises til telefonsamtale med E. Mikkelsen den 21.2.1995 angående ovennevnte sak.

Som ledd i Riksantikvarens sikringsarbeid (kml. § 11a) ved Nore stavkirke skal det graves grøfttrasè fra teknisk rom og inn i kirken. Dette fordi Riksantikvaren ønsker å integrere et vanntåkeanlegg i kirken så rask som mulig.

Den planlagte grøfttraseèn er mellom 40 - 60 cm dyb og ca. 90 cm bred. Grøften skal inneholde diverse rør for fremtidige installasjoner i og rundt kirken.

Som det fremgår av vedlagte planskisse føres den planlagte grøfttraseèn fra teknisk rom i vest, med løp ret øst, kant i kant og syd for gårdsvegen, frem til et punkt syd for kirkegårdsmuren.

For å avklare de arkeologiske forhold i det aktuelle område er det gjennomført en mindre forundersøkelse. Forundersøkelsen er gjennomført av G.F. Bardalen og T.Engen på oppdrag av Riksantikvaren.

Ved denne forundersøkelse er det i grøften utenfor kirkegårdsmuren konstatert tre områder med konsentrasjoner av trekull og skjørbrante stein. Det er tatt en C-14 prøve av trekullforekomsten, øst for gårdsveien. Resultatet av denne C-14 prøven foreligger ennå ikke, men det anses for sannsynlig at anlegget kan føres tilbake til jernalder eller middelalder.

Riksantikvaren ber Universitetets Oldsaksamlingen om tillatelse til å kunne gjennomføre den endelige arkeologiske undersøkelse både på området innenfor og utenfor kirkegårdsmuren som med all sannsynlighet er Universitetets Oldsaksamlingens ansvarsområde.

Med hilsen

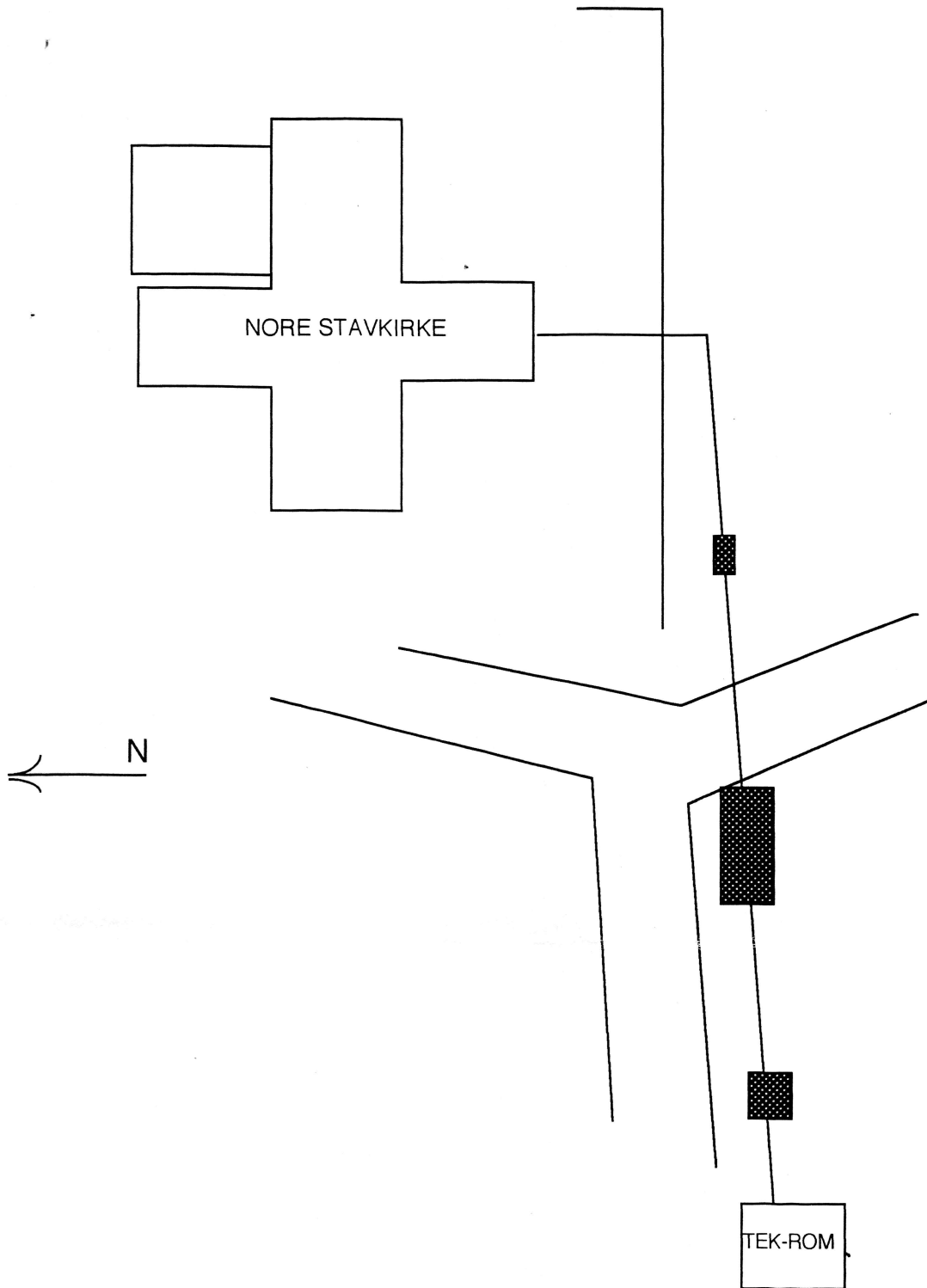

Birgitte Skar
fung. avdelingsdirektør

Johann Søndergaard Sobotta

Vedlegg: Skisse over planlagte grøfttrase

NORE STAVKIRKE

OMRÅDER MED TREKULLFOREKOMSTER
(CA PLASSERING)

SKISSEN ER IKKE MÅLRIKTIG

RIKSANTIKVAREN

SAKSBEHANDLER
førstekonsulent Johan Søndergaard Sobotta
INNVALGSTELEFON 22 94 04 73
TELEFAX 22 94 04 04

DERES REF. DERES DATO

ARKIV

VÅR REF.
93/03889/ JSS
Ark. A-70

VÅR DATO
1.3.1995

Universitetet i Oslo
IANK
Frederiks gate 3
0164 Oslo

INST. FOR ARKEOLOGI KUNSTHISTORIE OG NUMISMATIKK	
Universitetet i Oslo	
Saksb.: DHL	Kopi:
06 MAR 1995	
Ark.: 0633	
Saksnr. 95/1695	Dok. nr.: 002

NORE KIRKE - NORE OG UVDAL KOMMUNE. TRASÈ FRA TEKNISK ROM TIL KIRKE.

Vi viser til vores brev av 28.2.1994 vedrørende ovennevnte sak.
Det foreligger nå en C-14 datering av trekullprøven som er tatt fra anlegget øst for gårdsveien.

Med hilsen

Johan Søndergaard Sobotta

Vedlegg: Resultat av C-14 dateringen.

Trond Engen
Osterhausgata 13,
0183 Oslo
Tlf privat 22202586
Tlf jobb 22193010

RIKSANTIKVAREN

Arkivkode: A-70

Krysshenvisning:

Avd.:
L

Saksb. JSS

Saksnr.
95/1104/1

Dato
22/2-95

20/2-1995

Riksantikvaren,
v/Kristine Johansen
Dronningens gate 13,
0034 Oslo

Under telefonsamtale med Steinar Gulliksen og Skogseth fra laboratoriet for radiologisk datering i Trondheim, ble jeg forelagt det midlertidige resultatet fra dateringen av trekullforekomst, funnet under graving ved Nore stavkirke i forbindelse med brannsikring 2/12-5/12 1994.

Dateringen ga resultatet: Ca 1950 år før nåtid.

Den endelige dateringen og rapport fra laboratoriet kan ventes om ca 3 uker.

I følge Gulliksen og Skogseth er det liten mulighet for at de gjenstående undersøkelser vil forandre på det nåværende dateringsresultatet.

Hilsen Trond Engen

Trond Engen

RIKSANTIKVAREN

ARKIV

SAKSBEHANDLER
Johan Søndergaard Sobotta

INNVÄLGSTEFON
22 94 04 73

TELEFAX
22 94 04 04

DERES REF.
95/1695/JHL

DERES DATO

VÅR REF.
95/1199/4 JSS
Ark. A-70

VÅR DATO

18 APR. 1995

Universitetet i Oslo
IAKN
Frederiks gate 3
0164 Oslo

INST. FOR ARKEOLOGI KUNSTHISTORIE OG NUMISMATIKK	
Universitetet i Oslo	
Saksb.: JHL	Kopi:
20 APR 1995	
Ark.: 0633	
Saksnr.: 95/1695	Dok. nr.: 005

NORE KIRKE - NORE OG UVDAL KOMMUNE, BUSKERUD

Vi viser til Deres brev av 30.3.1995 i hvilket De ber om å få oversendt kopi av innberetning om den gjennomførte forundersøkelsen i forbindelse med grøfttrasè fra teknisk rom og inn i kirken.

Med hilsen

Kristine Johansen
Kristine Johansen

Johan Søndergaard Sobotta
Johan Søndergaard Sobotta

Vedlegg: Innberetning
Profil I og II

RAPPORTMAL

INSTITUSJON RIKSANTIKVAREN
 Ansvarshavende v/institusjonen:

Gård/ bruk Nore prestegård Nore stavkirke	Gnr/bnr
Kommune Nore og Uvdal	Fylke Buskerud

Grunneier/bruker Kirke dep Fortidsminneforeningen	Adresse
---	---------

UNDERSØKELSE: undersøkelse av hva, hvor, hvorfor (tiltaket), event. bevaringstilstand til fornminnet før undersøkelsen Grøftegraving i forbindelse med brannsikring	
Tidsrom 2/12-5/12 1994	Vedtak (hvem, dato)

Personalforhold

Prosjektleder Trond Engen	Tidsrom 2/12-5/12 1994
Feltleder Geir Erik Bardalen	Tidsrom 2/12-5/12 1994
Feltassistent(er) (event andre stillingskategorier)	Tidsrom

M711	ØK-kart	
Detaljkart	UTM-koordinater X Y	H.o.h.

Aksesjonsnr.	Museumsnr.(event. undernr.)
--------------	-----------------------------

Fornminnets tilstand og vernestatus etter undersøkelsen.
--

Foreløpig rapport. Grøftegraving ved Nore stavkirke i forbindelse med brannsikring.

I forbindelse med brannsikringen, må det graves grøfter for vannforsyning. Utgangspunktet for vannforsyningen er teknisk rom. Dette skal bygges i sammenheng med stående bygning for alarmrom / toalett, ca 50 m sv for kirken. Grøften var planlagt å gå østover fra teknisk rom, etterhvert parallellt med kirkegårdens sørmur for så å gå vinkelrett gjennom denne mot søndre korsarm. Gårdsveien til presteboligen krysser grøftetraséen like ved det sørvestre hjørnet av kirkegårdsmuren.

Rørene må utenfor kirkegården, ligge minimum 60cm under markoverflaten av hensyn til åkerbruk.

I tillegg skal rør for hovedvannforsyning til teknisk rom gå i samme grøft, da kummen er plassert nær det sørvestre hjørnet av kirkegårdsmuren. Dette stiller ytterligere krav til grøftedybden.¹

Tappepunkt for rørene skal være i fordelingskum rett sør for kirkegårdsmuren, slik at man er avhengig av et visst fall mot dette punktet fra kirken og teknisk rom. I forbindelse med tappepunktet må det graves sjakt for kum.

Når det gjelder topografien i de aktuelle områder, er kirkegårdsarealet tilnærmet horisontalt, strekningen fra fordelingskummen til teknisk rom har et svakt motfall. Høydeforskjellen mellom kirkegårdens markoverflate og markoverflaten utenfor kirkegårdsmuren er rundt 1,5m.

Innledning

Arbeidet startet med graving av grøft utenfor kirkegården, øst for gårdsveien.

Ved opprensning av profiler ble det her avdekket en trekullforekomst.

Dagen etter ble det påbegynt grøftegraving fra det planlagte teknisk rom og østover til gårdsveien, og graving av grøft inne på kirkegården. Gravingen utenfor kirkegården ble ikke gjort ferdig, da det ble funnet områder med kull ca 60 /70 cm under markoverflaten.

Grøften inne på kirkegården ble derimot fullført. Ingen funn ble gjort, bortsett fra et par små beinfragmenter.

Da arbeidet startet var det relativt kjølig, men snøfritt. Siste arbeidsdag begynte det derimot å snø slik at det ikke lenger var forsvarlig å fortsette arbeidet. Videre undersøkelser og ferdiggraving av grøftene må derfor skje våren 1995.

Nore stavkirke ble arkeologisk undersøkt i 1968/69. Resultatene av denne gravingen og mere om selve kirken, og kirkens historie blir behandlet i sluttrapporten.

¹ Hvor dypt vannledningen skal ligge er bla avhengig av tekniske løsninger, feks om den kan mark-isoleres.

Gravemetodikk / Målesystem / Dokumentasjon

Gravemetodikk

Området utenfor kirkegårdsmuren ble gravet med gravemaskin under overvåking. Inne på kirkegården ble det brukt minigraver under overvåking, da forundersøkelser med spade og krafse viste at dette var forsvarlig. I tillegg var grunnen hard, slik at slitasjespor etter maskinen ble minimale.

Målesystem / Dokumentasjon

Grøften inne på kirkegården er koordinatbestemt ved hjelp av to stikker, utsatt nær endepunktene mot sør og nord. Koordinatene er henholdsvis 241170, 715 x, 34709, 926 y og 241179, 236 x, 34714, 833 y. Høyder er beregnet fra fixpunkt på dørhelle foran vestinngangen. Koordinater for dette punkt er; 241188, 512 x, 34711, 219 y. Høyden er 272, 018 moh.²

På bakgrunn av de etterhvert meget dårlige værforhold, er dokumentasjonen på det nåværende tidspunkt mangelfull. Vi mangler således plan / profiltegninger og foto av grøften vest for gårdsveien.

Når det gjelder grøften øst for veien er den ovennevnte trekull forekomst tegnet i profil og fotografert, men ikke koordinatbestemt.

Grøften inne på kirkegården er dokumentert med beskrivelser, profiltegninger og foto. Fotografering av profilen mot øst må imidlertid gjøres til våren, da lysforholdene etterhvert ble meget dårlige.

Hovedstadier i arbeidet

Arbeidet startet med graving for passasje gjennom kirkegårdsmuren og grøft for kummer og rør, øst for gårdsveien.

Dagen etter ble det påbegynt grøftegraving fra det planlagte teknisk rom og østover til gårdsveien. Selve traséen gjennom veien ble ikke gravd, da den var frosset.

I tillegg ble grøften inne på selve kirkegården gravd; Fra muren til søndre korsarm. Siste arbeidsdag ble det foretatt en moderat planering av arealet der teknisk rom skal bygges.

² Innmåling av stikker og fastpunkt er utført av kommunen. En totalstasjon av typen "Sokkisha SET4C II", er benyttet til arbeidet. Geodetisk grunnlag har vært kommunens fastmerker og NGO's trigpunkt. Beregningene er utført med Gemini LM.

Stratigrafi

Utenfor kirkegården, øst for gårdsveien

Matjordlaget her var ca 10-30 cm tykt, stedvis noe tykkere. Lagene under dette, bestod for det meste av ren gul / orange sand og grus(naturbakke).

Ved selve gravingen i flaten var det enkelte spredte kullflekker, men av ubetydelig omfang. Ved opprenskningen av profilene kom det derimot fram en struktur øverst i sandlaget bestående av kull iblandet en del sand (se tegning nr 2).

Trekullforekomsten er synlig i sørprofil av grøften. Utstrekningen av den er ca 190 cm i horisontalplanet, og maks 30 cm i vertikalplanet. Øverste del av den ligger ca 40 cm under nåværende markoverflate.

Utenfor kirkegården, vest for gårdsveien

Når det gjelder grøften vest for gårdsveien, ble det avdekket to områder med relativt mye kull og noe skjørbrent stein ca 60-70 cm under markoverflaten. Det ene er av mindre omfang og ligger ca 10m fra det planlagte teknisk rom. Det andre starter ca 4m vest for gårdsveien og går inn mot denne. Utstrekningen gjelder hele grøftebredden (ca 1m). Tykkelsen på laget er ikke undersøkt, da gravingen ble stanset på dette nivået.

Ellers består grunnen av gul / orange sand og grus. Matjordlaget er her fra 15-30 cm tykt, stedvis noe tykkere.

Ved det planlagte tekniske rom var det nokså mye stor stein i naturbakken.

Kirkegårdsområde (se tegning nr 1)

Massen inne på kirkegården er homogen, og består av gulbrun sand. Det stratigrafiske skille mellom den gulbrune kirkegårdssanden og den mer gul / orange naturbakken vises tydelig i profilen, ved kirkegårdsmuren.

Inntil korsarmens tørrmur og i ca 80 cm bredde er det et 5-8 cm tykt lag med småpukk.

Fra 2-3m utenfor veggen ligger det skiferheller. Både småpukken og skiferhellene ligger jevnt med dagens overflatenivå.

Grøftens profil mot kirken viser mindre stein ned i en dybde av ca 30 cm under overflaten.

Bredden på grøften er ca 70 cm. Dybden varierer mellom ca 40-100 cm (størst nær kirkegårdsmuren).

Funnmateriale og funnforhold

Bortsett fra noen små fragmenter av bein som ble funnet i grøften inne på kirkegården, ble det ikke gjort noen funn av artefakter i de andre grøftene.

Datering og dateringsgrunnlag

Det ble tatt en C-14 prøve av trekullforekomst, øst for gårdsveien (se tegning nr 2).³

Videre arbeid

Grøften inn mot søndre korsarm ble ferdiggravd på selve kirkegårdsområdet, men det gjenstår å grave noe under kirken, fra innsiden av korsarmens tørrmur og ca 40 - 50cm innover. Dette arbeidet bør skje fra innsiden av kirken etter at golvbordene er fjernet, da partiet ellers er vanskelig tilgjengelig, i tillegg til at det ligger tettpakket med nevestore steiner i det aktuelle området.

Når det gjelder grøftene utenfor kirkegården må de ovennevnte områder med trekull undersøkes nærmere, deretter må det graves til tilstrekkelig dybde. Da en av kullkonsentrasjonene strakk seg helt inntil veien, er det viktig at veien blir gjennomgravd før en undersøkelse starter, med hensyn til bla utstrekningen av kullkonsentrasjonen.

Oslo 14. januar 1995

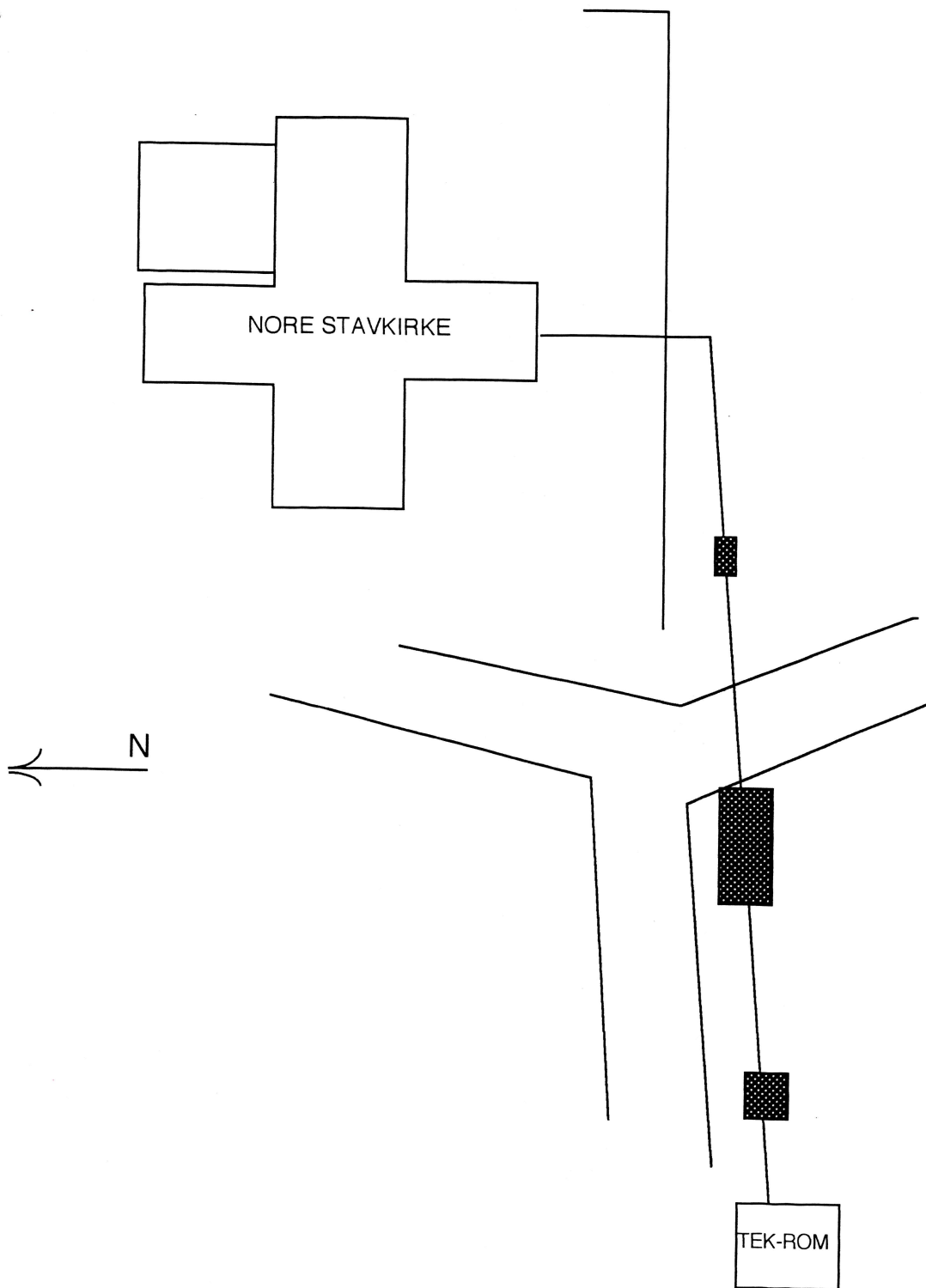

Trond Engen

³ Prøven er sendt til laboratoriet for radiologisk datering i Trondheim.

Fotoliste:

1. Nore stavkirke. Mot nord.
2. Nore stavkirke. Søndre korsarm.
3. Nore stavkirke. Søndre korsarm.
4. Nore stavkirke. Søndre korsarm.
5. Nore stavkirke. Kirkegårdsmuren. Mot nord.
6. Nore stavkirke. Grøft for vannforsyning. Mot nord.
7. Nore stavkirke. Grøft for vannforsyning. Mot nord.
8. Nore stavkirke. Grøft for vannforsyning. Mot nord.
9. Nore stavkirke. Grøft for vannforsyning. Mot nord-øst.
10. Nore stavkirke. Grøft for vannforsyning. Profil mot søndre korsarm.
11. Nore stavkirke. Grøft for vannforsyning. Profil mot søndre korsarm.
12. Nore stavkirke. Skillet mellom kirkegårdssanden og naturbakken.
13. Nore stavkirke. Trekullkonsentrasjon sør for kirkegårdsmuren.

NORE STAVKIRKE

OMRÅDER MED TREKULLFOREKOMSTER
(CA PLASSERING)

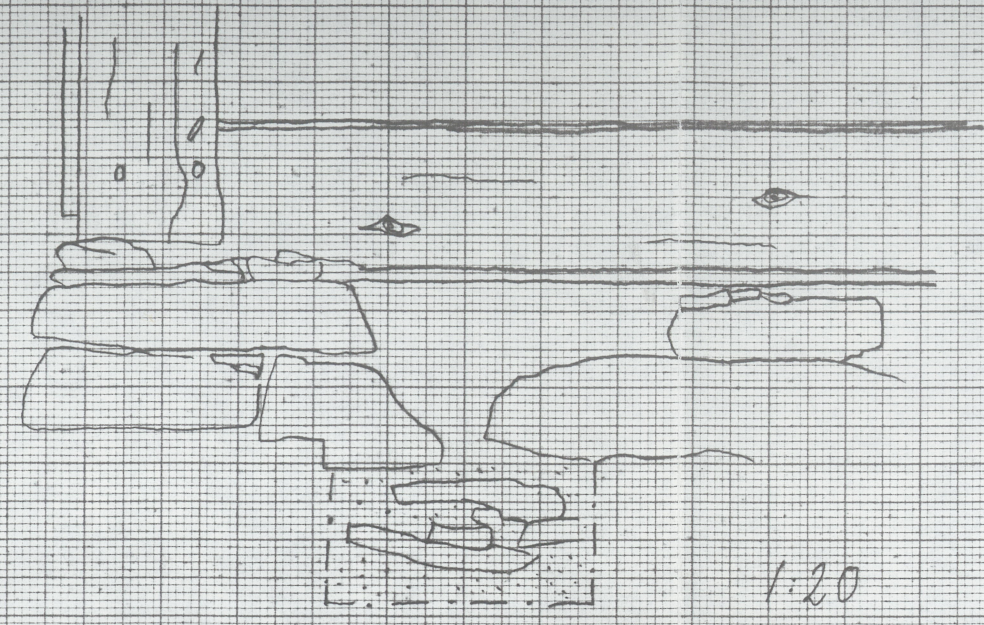
SKISSEN ER IKKE MÅLRIKTIG

Nore stadhike, Nore,
Nore og Urdal kommune
grøft for vannforsyning

profil mot S-korsarm
mål 1:20

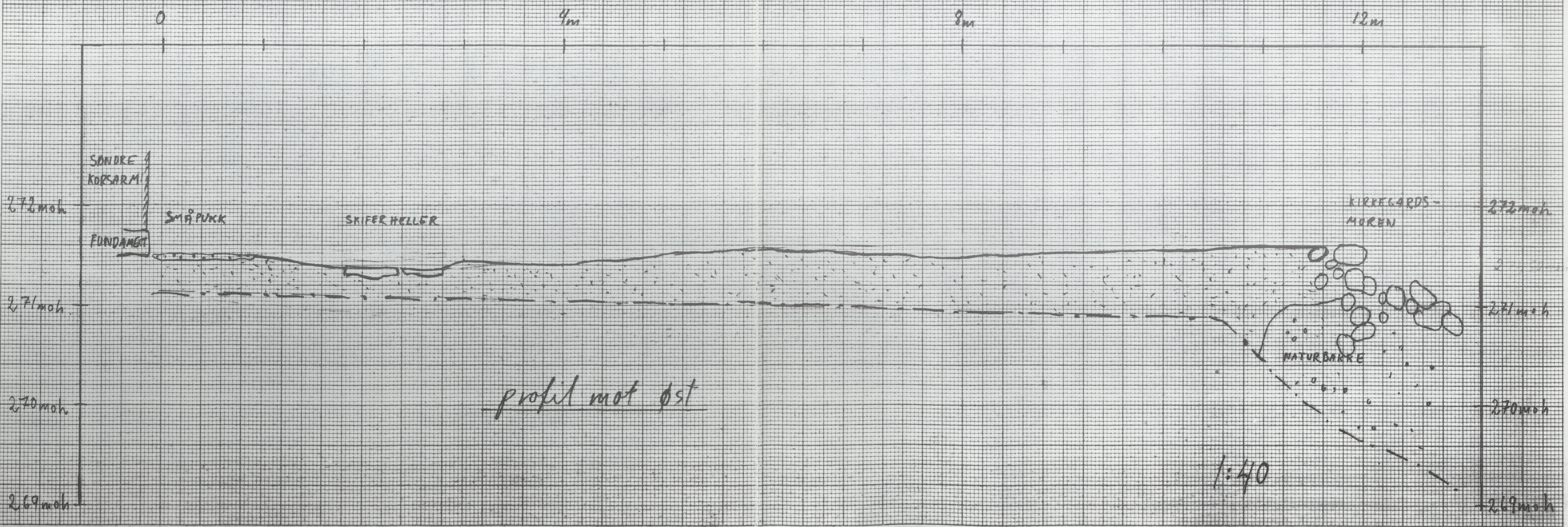
profil mot øst
mål 1:40 Tegning nr I

5/12-94 T & GEB

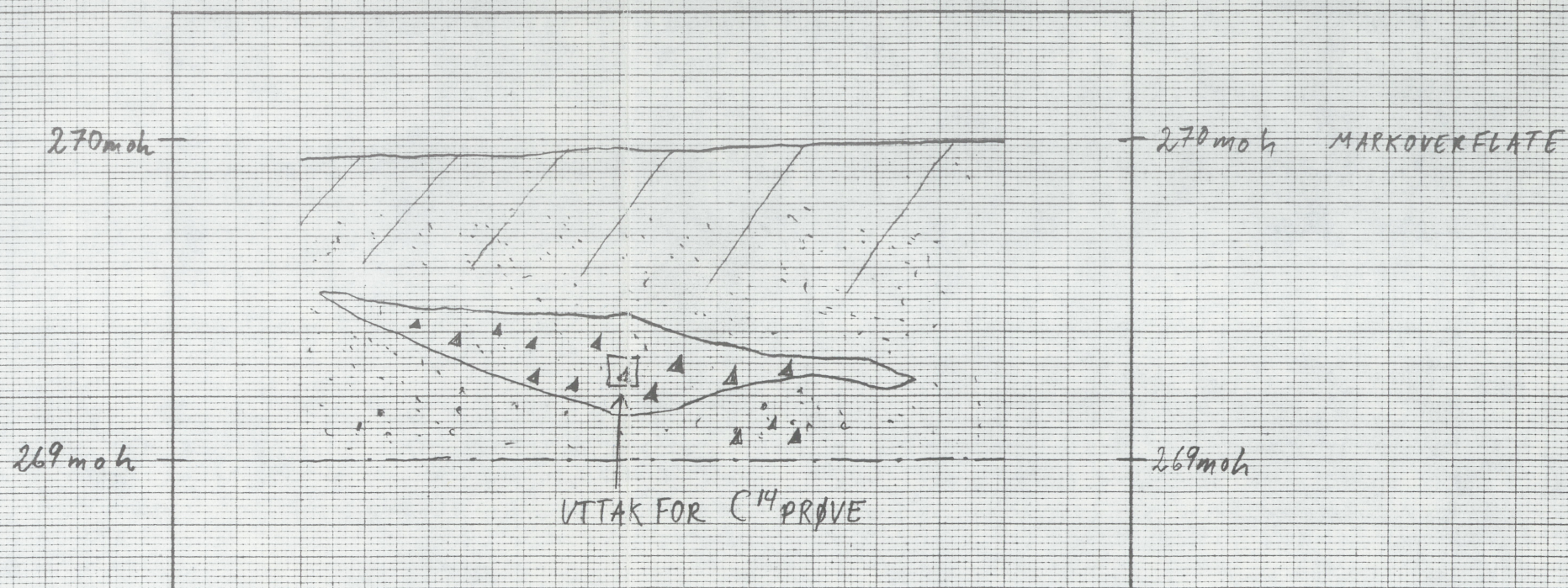
profil mot søndre korsarm

 SAND

profil mot øst

1:40

- SAND/GRUS
- TREKULL
- MATJORD

Nore stavkirke, Nore,
 Nore og Uvdal kommune
 Grøft for vannforsyning
 sør for kirkeg. med
 tre hull forekomst
 profil mot sør
 Tegning nr II
 1:20
 5/12-94 T. G.